

alkotásról való nézeteit, majd aprólékosan tárgyalja Eötvös műveinek kiemelkedő mozzanatait, európai egyezéseit, eszméinek korszerűségét és magyar szerepét. Kitér a nemzetiségi kérdés kapcsán Eötvös szlovák, sőt szláv vonatkozásaira, bár a tanulmánynak ez a része korántsem teljes. Eötvös hatásáról a cseh oldalon még fogunk ujat is hallani. A modern cseh vers-esztétika hatása révén kissé hosszadalmasan és Eötvös költői érdemein felül foglalkozik Eötvös harminchárom versének poétikai elemzésével. Amit azonban Eötvös stílusáról mond, mind jó megállapítás. Eötvös költői érdemein felül foglalkozik Eötvös harminchárom versének poétikai elemzésével. Amit azonban Eötvös stílusáról mond, mind jó megállapítás. Eötvös liberalizmusáról és romantizmusáról szól a könyv egy hosszabb fejezete. Végül összegezi a szerző szintetikus kutatásainak eredményét s méltatja Eötvös jelentőségét. Ez a méltatás teljesen pozitív. Göllnerová Eötvösben ama írástudó típusát látja, aki korának minden kérdését ismerte s a szellemi forrongás minden ízét átvitte a magyar lét-s az európai tájékozódású magyar mintaképe.

Eötvösnek szépirodalmi munkakörű magyar utódját a szerző Szabó Dezsőben látja. Ezzel s még egy-két részlet-megállapításával könnyen vitatkozni lehetne, de talán nem is fontos. A Szabó Dezső-Eötvös József párhuzam vagy azonosság hitele világos az olvasó előtt. Lényegében Göllnerová szorgalmas és serény gyakorlatú munkájában az Eötvösről írott magyar művek alapján készült csehszlovák bemutatót kell tisztelnünk. A tanulmány stílusa és szándéka egyformán ezt a célt követte: a tájékoztatás tisztaságát. A könyvet egy rövid francia összefoglalás és gazdag bibliográfia egészíti ki. (*Szalatnai Rezső*)

SZLOVENSZKÓI MAGYAR IRÓK ANTHOLÓGIÁJA. (IV. kötet.) A nyit-
rai *Híd* anthológia-sorozata, melynek negyedévenként megjelenő kö-
tetei hivatva volnának bemutatni az egységes szellemi arcvonalba tömő-
ritett szlovenszkói magyar írókat, most megjelent negyedik kötetével be-
fejezte programját.

Ne legyünk sablonosak és ne hangoztassuk, hogy „az anthológiák sohasem lehetnek tökéletesek“, mert sok oly anthológiával volt már dolgunk, melyek a tökéleteset — *megközelítették*. Sajnos jelen esetben ezt nem állíthatjuk. Nem tartjuk szükségesnek, hogy az első három kötetről most véleményt mondjunk; ezt annak idején elvégezték a kritikusok. Csupán annyit: a negyedik kötet határozottan ünneprontó, a harmadik kötet nagyszerű teljesítménye fölötti elismerésünkben. Még az elszármazott írókat felsorakoztató kötetnél is fölöslegesebb. Mert az előbbi, csupán fölösleges, de ez...? Legyünk inkább izlésesek...

Nem akarjuk kétségbevonni a két lelkes szerkesztő (*Dallos István* és *Mártonvölgyi László*) nehéz és önzetlen munkájának érdemeit. Csak tisztelet illeti őket a négy kötet létrehozásáért, hisz' nem kis dolog Szlovenszkón magyar könyvsorozatot kiadni... (Kezdeményezésük idején a *Tátra-könyvkiadó* még nem létezett!) De a kritika nem támaszkodhatik csupán a szimpátiára, vissza kell térnie magához a műhöz.

Az egyes írók verssel, novellával, regényrészlettel és esszével szerepelnek a kötetben. De hogyan? A kötet írónak nagy többsége nemcsak hogy nem nyújt átlagos irodalmi színvonalat, de nyugodt lelkiismerettel rájuk olvashatjuk a dilettantizmus vádját. „Jelen kötetünkben.. a szlovenszkói magyar írás további művészeit sorakoztattuk fel.“ — Olvassuk az előszóban. A hangsúly a *további-n* van: akik az első kötetből kimaradtak.

Szvatkó Pál tanulmánya nyitja meg a sort és amennyiben a stílus és íráskészség egyedüli szempontnak tekinthető, úgy dolgozata szép és precíz. Sokkalta nagyobb elismerésre számíthat *Krammer Jenő* pompás esszéje: A szlovenszkói magyar irodalom lélektani szempontból. Érdemes lenne belőle idézni.

Ami a lírát illeti, elég, ha csak úgy „kapásból“ citálunk pár sort, „művészeink“ bemutatására:

...Végiggyalult a fekete Kinoknak,
— Bánatoknak barna, bús gyaluja —
A szenvedések súlyos esztergapadján
Kifeszített síró lelkeimen..

Az idézet írója éppoly szélesen szerepel az anthológiában, mint pl. *Szalatti* Rezső, kinek mélyről előtörő, színes, friss lírája oly üdítően hat a többi között. De ki kell emelnünk még *Benjámint*, *Mécs*, *Mihályi* nevét s pár verset még az anthológiából. A prózairók már vigasztalóbb képet nyújtanak, bár nem egy közülük méltó párja a líra „csalogányainak“. Különösen tetszettek: *Jarnó*, *Juhász*, *Lányi*, *Szántó*, *Szenes* és *Tamás M.* írásai.

A kötetet *Dallos István* jegyzete egészíti ki, melyek a szlovenszkói magyar írók vázlatos biográfiai adatait közlik. (*Berkó Sándor*)

KACZÉR ILLES MESÉI. Ezerkilncszázhuszonhatban, az első és utolsó szlovenszkói magyar írókongresszuson a nagy viták és bankett utáni hajnal két embert köszöntött a trencsénteplői Grand Hotel foiyosóin. Az egyik fáradhatatlanul beszélt, a másik kitaratóan hallgatott. Kaczér Illés gyerekekről mesélt és én csodálva ismertem meg a gyereklélek egyik legalaposabb ismerőjét. Azóta is esedékes a magyar gyerekkönyv Kaczér Illés tollából: senki nálánál ezt jobban nem írhatja meg. A vágyalom most testet öltött: Kaczér Illés két mesekönyve fekszik előttem: *Gödölyét* — *Kőtojásból kőmadár*. (A Csehszlovák Grafikai Unió Rt. kiadása, Praha-Presov). Beteljesülés, vagy csalódás? — kérdezem magamtól. Sem az egyik, sem a másik. Az ok? Kaczér itt tudatosan nemcsak gyerekeknek ír mesét, de cimbén kihangsúlyozottan: „Mesét — mindenkié“. Az indoklás így hangzik: „Mint minden igazi mese, ezek a mesék is elsősorban a kor számára íródtak. A gyermekek és a gyermeki felnőttek számára. A gyermek, aki elől a kort letagadni vagy elrejtteni nem lehet és a felnőtt, aki megiszonyodva a valóságtól, visszahuzódik a tények nyers érzéklése elől, áhitja, szükségli a dolgok megismerését“. Igen: a mese mindenkié. Ezt a mese magyar esztétája, *Lesznai Anna* is megállapítja: „Minden mese mindenkié“ — de hozzáteszi: „csak rá kell bukkani!“ Mesére rábukkanni csak az intellektus tud. Az igazi mese önmagát adja fáradtság és fáradozás nélkül. Az igazi mese egyszerű, mert tanulsága világos, mindenki számára csak egyféleképpen érthető. De a tanulságot, mint a kincset el lehet rejtteni, a rábukkanás esztétikai élvezetté szükül, mert a mese indítéka: művészet, játékos formatökély, mely izgalommá, élvezetté, rejtvényfejtegetéssé fokozza az egyszerűséget. Ne felejtsük el, hogy *Lesznai Anna* a fenti „rábukkanó“ megállapítást *Boľázs Béla* régi meséivel kapcsolatban szögezte le (*Hét mese*). És ezek a mesék az intellektus meséi, a költő teremtő gyönyörének a gyümölcsei, az áhitat elfeledkezései. Ez a lényeg-egyszerűségtől való elvonatkoztatás mellékösvényekre csábit, melyeket csak hozzáadással, felfokozással lehet eredővé felmagasztalni. Az olvasó csak pillanatokra hiszi, vagy érzi a tit-